

УДК: 658.14/.17:005.915
JEL Classification: G 24
doi: 10.31767/nasoa.1-2-2022.08

Т. Г. БОНДАРУК,

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
e-mail: bondaruk55@ukr.net,
ORCID: 0000-0001-9410-6428,
Researcher ID: Q-5166-2016;*

І. В. ЗАЙЧКО,

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту;
e-mail: zkiv26@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-6080-2959,
Researcher ID: AAD-5063-2022;*

І. С. БОНДАРУК,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу та управління бізнесом,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;
e-mail: bondaruk_igor@ukr.net,
ORCID: 0000-0001-8960-7973,
Researcher ID: H-7577-2017*

Діагностика фінансового стану та інвестиційної привабливості підприємства в системі фінансового менеджменту

Поглиблено теоретико-методичний інструментарій діагностики фінансового стану та інвестиційної привабливості підприємства. Окреслено практичні аспекти діагностики фінансового стану з визначенням можливостей подолання кризової ситуації, підвищення рівня інвестиційної привабливості та формування майбутніх управлінських рішень з урахуванням карантинних наслідків. Запропоновано напрями фінансової діагностики підприємства за рахунок систематизації додаткових показників для визначення його фінансової стійкості. З'ясовано, що фінансова стійкість підприємства тісно взаємопов'язана з його інвестиційною привабливістю, що вказує про її вплив на результати діагностики фінансового стану та визначення чинників побудови системи управління підприємства. Підтверджено, що однією з основних функцій фінансового менеджменту у забезпеченні фінансової стійкості підприємства є усунення загроз, які можуть призвести до його кризи.

Ключові слова: *діагностика фінансового стану підприємства, фінансова стійкість підприємства, фінансовий менеджмент, платоспроможність, ліквідність, інвестиційна привабливість, ділова активність.*

T. BONDARUK,

*Dsc (Economics), Professor,
Head of Department for Finance, Banking and Insurance;*

I. ZAICHKO,

*PhD (Economics), Associate Professor,
Department of Finances, Banking and Insurance;
National Academy of Statistics, Accounting and Audit;*

I. BONDARUK,

*PhD (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of Marketing and Management Department,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University*

Diagnosics of the Financial Condition and Investment Attractiveness of Business Enterprise in the Financial Management System

Theoretical and methodological tools for diagnosing financial condition and its investment attractiveness of business enterprise have been deepened. The practical aspects of diagnosing the financial situation with the definition of opportunities to overcome the crisis, increase the level of investment attractiveness and the formation of future management decisions, taking into account the post-quarantine consequences. The directions of financial diagnostics of the enterprise at the expense of systematization of additional indicators for definition of financial stability of the enterprise are offered. It was found that the financial stability of the enterprise has close relationships with investment attractiveness, which indicates its impact on the results of the diagnosis of financial condition and determine the factors of building a management system of the enterprise. It is confirmed that one of the main functions of financial management in ensuring the financial stability of the enterprise is to eliminate threats that could lead to its crisis. It is shown that for the effective operation of the enterprise it is necessary to develop effective measures to increase its financial stability, liquidity, solvency, investment and business activity. The main purpose of diagnosing the financial condition of the enterprise is to assess its business activity during different periods, to identify factors that have a positive or negative impact, and to determine the real financial stability of the enterprise. In a pandemic, the diagnosis of financial condition is the initial stage of any transformation in the company, which may be associated with restructuring and restoration, change of ownership or management, assessment of creditworthiness and investment attractiveness, investment projects, business expansion and diversification, management. The methodology for diagnosing the financial condition of the enterprise is proposed to be considered as a system of successive and related stages, with the definition of goals, objectives, benchmarks and a system of indicators at each of these stages. It is determined that the optimization of financial management is not a one-time task, but a continuous and repetitive cycle of making and implementing strategic and operational decisions, which determines the continuity of the diagnostic process in the enterprise.

Key words: *diagnostics of financial condition of enterprise, financial stability of enterprise, financial management, solvency, liquidity, investment attractiveness, business activity.*

Постановка проблеми. Через ринкову конкуренцію та вплив подій світового рівня на діяльність підприємств посилюється інтерес останніх до методів примноження власного капіталу та розширення можливостей залучення інвесторів для збільшення зовнішніх джерел фінансування. Це питання набуває актуальності в умовах пандемії COVID-19, оскільки впровадження карантинних заходів, що стримують її поширення, паралізувало більшість видів господарської діяльності підприємств. Тому суб'єкти господарювання, прагнучи поліпшити фінансовий стан, все частіше звертаються до інформації, необхідної для аналізу шляхів підвищення ділової активності та забезпечення фінансового оздоровлення. Це означає, що діагностика фінансового стану підприємства та визначення його інвестиційної привабливості стає невід'ємним елементом його діяльності з точки зору перспектив відновлення в поточних умовах та подальшого успішного розвитку. Завдання такої діагностики включають постійний і своєчасний моніторинг надійності постачальників і клієнтів з метою виявлення реальних чинників, що впливають на звичний перебіг фінансово-економічних процесів на підприємстві.

Зростання важливості діагностики фінансового стану для підвищення ефективності діяльності підприємства обумовлює актуальність досліджень, спрямованих на поглиблення її теоретико-методологічних засад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність вивчення існуючих підходів до визначення сутності діагностики фінансового стану обумовлюється тим, що кожному дослідженню передують детальний аналіз вже описаних явищ, які розкривають його зміст. Вагомий внесок у розвиток теоретичних основ діагностики фінансового стану зробили І. Бланк, О. Ємельянов, О. Підхонний, Л. Фролова, та інші; вивченням особливостей фінансового менеджменту займалися М. Дем'яненко, А. Поддєрьогін, Г. Поляк, В. Родіонова, А. Шеремет. Досліджені методи і механізми фінансового менеджменту дозволили визначати чинники впливу на підвищення результатів діяльності

підприємства. Не залишилися поза увагою авторів і питання закономірностей розвитку інвестиційної привабливості підприємств. Значних результатів у їх вирішенні досягли Н. Брюховецька, І. Вахович, К. Крамаренко, О. Кузьменко, В. Хобта. Заслужують на увагу праці, в яких інвестиційна привабливість підприємства розглядається як одна з умов забезпечення його подальшого розвитку.

Віддаючи належне науковим здобуткам учених, слід вказати на необхідність подальшого опрацювання теоретичних і практичних аспектів діагностики фінансового стану підприємства та впливу її результатів на визначення методів і засобів фінансового менеджменту з урахуванням динамічних змін економічного середовища, що відбуваються на тлі глобальних кризових процесів. Оскільки виникнення нових проблем потребує оперативного та комплексного переосмислення характеру впливу світових потрясінь на поточний стан підприємства, вважаємо за доцільне доопрацювання теоретичних і практичних аспектів діагностики фінансового стану з визначенням можливостей подолання кризової ситуації, підвищення рівня інвестиційної привабливості та формування майбутніх управлінських рішень з урахуванням карантинних наслідків.

Мета статті – висвітлити теоретичні засади та обґрунтувати методичний інструментарій діагностики фінансового стану та інвестиційної привабливості підприємства в системі фінансового менеджменту.

Виклад основного матеріалу. Кожне підприємство є складним механізмом, що знаходиться у стані безперервного розвитку. В сучасному світі підприємства працюють в умовах висококонкурентного і мінливого середовища, тому для швидкої адаптації до таких умов вони мають пропонувати ринку сучасний, якісний продукт, що задовольняє споживача. Подальший розвиток підприємства потребує регулярних інвестицій в основні фонди та науково-технічні розробки, а також на інші цілі, спрямовані на отримання позитивного ефекту. Щоб залучити ці інвестиції, підприємство має забезпечувати високий рівень інвестиційної привабливості. Нові, непрогнозовані умови ведення бізнесу вказують на необхідність впровадження у практику сучасних управлінських методів і технологій оцінювання ділової активності підприємства протягом певного періоду, визначення його фінансової стійкості і ліквідності, забезпеченості оборотними коштами.

“В умовах глобалізації світогосподарських зв’язків, посилення конкуренції та інтенсивного розвитку інформаційних технологій складні організаційні й економічні системи у своєму розвитку керуються передусім стратегічними цілями діяльності, наявністю усіх необхідних для цього ресурсів і відповідності вибраних критеріїв ефективності кінцевому результату” [1, с. 86]. Важливим етапом при визначенні рівня забезпечення та регулювання фінансової діяльності підприємств є вибір методів оцінювання його діяльності [2]. Використання технологій, методів і стандартів фінансового менеджменту підприємства створює нові напрями його розвитку. Одним із таких методів є діагностика фінансового стану підприємства, яка полягає в динамічному оцінюванні його стану за допомогою певних фінансових критеріїв і прийнятті відповідних тактичних рішень щодо збереження та примноження активів підприємства. Для підприємства особливо актуальним наразі є визначення його реального стану, що “передбачає систематичну та всебічну оцінку діяльності <...> даного підприємства, використовуює різноманітні методи аналізу. Методи діагностики фінансового стану підприємства визначаються як комплекс науково-методичного інструментарію дослідження підприємства” [3, с. 67] Результати такої діагностики формують підґрунтя для прийняття управлінських рішень, спрямованих на попередження неналежного розподілу коштів і уникнення криз, обслуговування грошових потоків і забезпечення стабільного фінансового стану підприємства. Стабільність, незалежність, ефективність роботи підприємства є запорукою його захищеності від фінансових загроз [4, с. 194]. Процес діагностики зазвичай трудомісткий, що більшою мірою пов’язано не з технічними проблемами, тобто розрахунком окремих фінансових показників, а з необхідністю правильної інтерпретації кінцевих результатів діагностики. Отже, фінансові показники, що використовуються при діагностиці підприємства, повинні бути високоінформативними, а їхня кількість не має бути великою.

При виборі методології діагностики фінансового стану та інвестиційної привабливості підприємства необхідно оцінити низку факторів: цілі аналізу, наявність

достовірної інформації, специфіку бізнесу підприємства та ін. В більшості випадків підприємство оцінюється за кількома критеріями. “Критеріальними індикаторами ефективності функціонування суб’єктів ринкового середовища зазвичай виступають традиційні показники, що характеризують прибутковість, нарощування вартості капіталу та визначають інвестиційну привабливість” [5, с. 23]. Оскільки фінансовий стан підприємства є результатом операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, він може розглядатися в якості інтегрального показника його функціонування в минулий і поточний період, а також передумови забезпечення високої поточної та майбутньої ринкової вартості. Досить багато аналітиків, використовуючи термін “фінансовий стан”, зазначають, що він залежить від усіх активів, зобов’язань і власного капіталу, яким володіє підприємство, тобто від їхньої структури та обсягу. В процесі дослідження нами визначено і систематизовано елементи фінансового капіталу підприємства та напрями його фінансової діагностики (рис. 1).

Рис. 1. Елементи фінансового стану підприємства

Джерело: розроблено і побудовано авторами

Наприклад, *фінансова стійкість* характеризує підприємство в його фінансовому плані, оскільки від наявності певного обсягу фінансів та їх правильного розподілу залежить результат його діяльності. Стійкість характеризується системою відносин, за яких підприємство здатне функціонувати в умовах ризику і зміни бізнес-середовища, забезпечуючи платоспроможність, збалансованість фінансових потоків, незалежність від позикового капіталу [6, с. 653]. Стійкість також свідчить про ефективність використання коштів, зв’язків із партнерами, а також про стабільність і надійність підприємства. В умовах пандемії підприємства постійно стикаються з різними труднощами та їхніми складно передбачуваними наслідками. Така невизначеність посилює ризики, управляти якими можна шляхом ідентифікації, аналізу та оцінювання з метою зменшення їх негативного впливу.

Фінансову стійкість пропонуємо розглядати за такими видами:

- абсолютна: якщо підприємство має достатньо ресурсів для подальшої роботи і водночас не залежить від кредиторів, його можна назвати абсолютно фінансово стабільним.

- стабільна: якщо підприємство забезпечено необхідними коштами та ресурсами, воно перебуває в стані відносної стабільності.

- нестабільна: якщо підприємство не здатне вчасно оплачувати фінансові рахунки і не забезпечено необхідними для роботи коштами та ресурсами.

- кризова: цей вид фінансової стійкості зазвичай називають банкрутством, коли підприємство не здатне підтримувати фінансовий стан і продовжувати подальшу діяльність.

Дослідження фінансової стійкості підприємства зазвичай проводять у таких на-

прямах:

- аналіз показників прибутку;
- аналіз показників рентабельності;
- аналіз фінансової стійкості та стабільності на конкретному ринку збуту;
- аналіз ефективності використання капіталу, отриманого від реалізації продукції

чи послуг.

Коефіцієнт фінансової стійкості характеризує співвідношення між власними і позиковими коштами. Перевищення власних коштів над позиковими вказує на те, що підприємство має достатній рівень фінансової стійкості і є відносно незалежним від зовнішніх фінансових джерел. Згідно з методикою аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки [7], частина власного капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів повинна бути не менше 50%, тобто нормативне значення коефіцієнта фінансової стійкості повинно бути не менше одиниці [7].

Наявність достатньої кількості публікацій вітчизняних вчених [3, 5, 6, 13], в яких запропоновано показники для оцінювання результатів ефективності діяльності підприємств, дає підстави для систематизації додаткових показників для визначення їх фінансової стійкості. Для отримання більш повної та достовірної інформації при визначенні фінансової стійкості підприємства пропонуємо використовувати також чотири коефіцієнти (рис. 2).

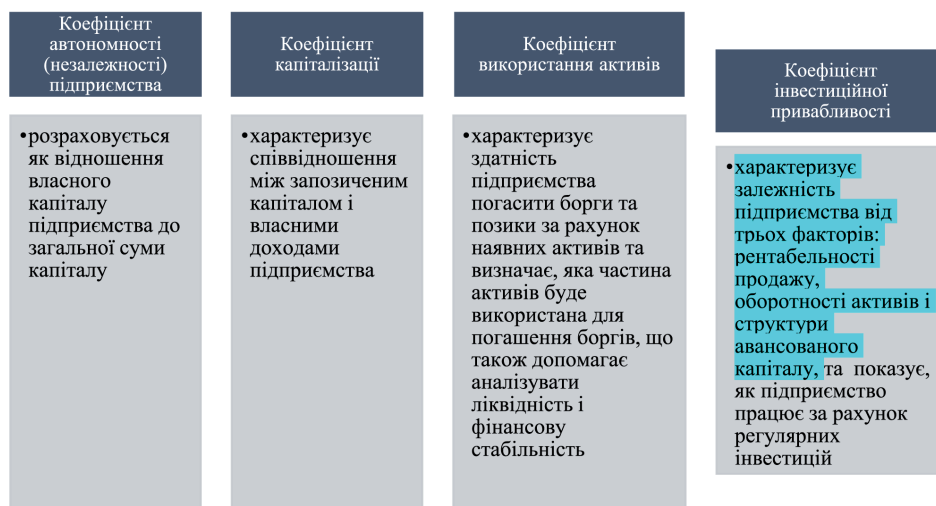

Рис. 2. Додаткові коефіцієнти визначення фінансової стійкості підприємства

Джерело: сформовано авторами за [8, с. 21; 9, с. 80]

Одним із додаткових коефіцієнтів для визначення фінансової стійкості підприємства є коефіцієнт інвестиційної привабливості. Інвестиційна привабливість підприємства – рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного підприємства, яке може визначатися чи оцінюватися певними показниками [10]. Оцінювання інвестиційної привабливості компанії – процес, що значною мірою ґрунтується на суб’єктивних думках і досвіді аналітиків і здійснюється двома методами: коефіцієнтного аналізу і факторного оцінювання інвестиційної привабливості. Основним завданням такого оцінювання є визначення рентабельності та ризику інвестицій. У процесі функціонування підприємства дуже важливе значення має правильний розподіл активів, оскільки від їх інвестування залежить майбутній фінансовий стан. Методи оцінювання інвестиційної привабливості підприємства, напрями і методики її аналізу залежать від мети оцінювання, насамперед обумовленої цілями, які поставив

перед собою інвестор [11, с. 31]. Ефективним засобом визначення інвестиційної привабливості підприємства є вертикальний і горизонтальний аналіз. Вертикальний аналіз використовується для характеристики структури та джерел фінансування підприємства, а також для оцінювання впливу інфляції та порівняння показників діяльності підприємства з організаціями-конкурентами, планування інвестиційної діяльності підприємства у майбутньому. Горизонтальний аналіз спрямований лише на роботу з аналітикою і використовується для складання аналітичних таблиць. Його результати показують темпи зростання в певний період, що допомагає не тільки аналізувати, а й прогнозувати діяльність підприємств. Крім того, застосування трендового аналізу дозволяє порівнювати кожну звітну позицію з позиціями попередніх періодів і на підставі цього визначати перспективи розвитку підприємства. Факторний аналіз дає змогу оцінити конкретні фактори (позитивні та негативні), що впливають на розвиток підприємства. Вважаємо, що такі методи взаємопов'язані й мають схожі переваги. Їх паралельне використання підвищує ефективність і надійність діагностики фінансового стану підприємства.

Оскільки в процесі дослідження з'ясовано, що фінансова стійкість підприємства тісно пов'язана з його інвестиційною привабливістю, можна стверджувати, що її рівень впливає на результати діагностики фінансового стану та визначення чинників побудови системи управління підприємства, що вимагає серйозних змін у технологіях, методах і усталених стандартах організації фінансового менеджменту, а отже й формування нових напрямів у його аналітичному блоці.

Аналіз зазначених чинників реалізується через фінансовий менеджмент, завданням якого є вивчення стану підприємства, прогнозування та розроблення нових бізнес-моделей. Основною функцією фінансового менеджменту у забезпеченні фінансової стійкості підприємства є усунення недоліків, які можуть призвести до кризи, оскільки від цього залежить майбутня діяльність і репутація підприємства.

Слід зауважити, що система показників аналізу фінансової стійкості є частиною діагностики фінансового стану підприємства, і в контексті нашого дослідження слід звернути увагу на ті показники, що характеризують:

- стан (розмір і структуру) капіталу (активів і пасивів) у динаміці, у статичі (як співвідношення між окремими активами і пасивами), а також ефективність їх використання;
- фінансову автономність (співвідношення між активами і пасивами) і фінансову маневреність підприємства (відношення оборотних активів до сукупного власного капіталу);
- платоспроможність (заборгованість) підприємства (відношення активів до короткострокових зобов'язань).

Платоспроможність є ключовим показником для оцінювання довгострокової спроможності підприємства обслуговувати зовнішні зобов'язання. Цей показник тісно пов'язаний з ліквідністю і обумовлений нею. Виражаючи здатність підприємства своєчасно здійснювати всі поточні платежі та погашати зобов'язання, платоспроможність впливає на фінансовий стан підприємства та обсяг очікуваних доходів і майбутніх платежів. Ліквідність підприємства – це здатність частини його активів або зобов'язань швидко перетворюватися на гроші, яка оцінюється в динаміці з погляду на мінливість факторів, що її визначають. Ліквідні кошти забезпечуються від регулярної реалізації товарів чи послуг. Показники платоспроможності є одними з найважливіших, оскільки виживання підприємства залежить від його здатності оплачувати в строк рахунки. Платоспроможність є показником довгострокової здатності підприємства безперешкодно обслуговувати зовнішні зобов'язання, а ліквідність виражає короткострокову здатність підприємства обслуговувати поточні витрати. Існує декілька класичних показників, які входять до коефіцієнтного аналізу платоспроможності та ліквідності підприємства (рис. 3, табл. 1).

Рис. 3. Вплив показників платоспроможності підприємства на його ліквідність

Джерело: розроблено авторами за [12, с. 517]

Коефіцієнт поточної платоспроможності:

$$K_{пп} = \frac{\text{Поточні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (1)$$

характеризує покриття оборотними активами підприємства зобов'язань і короткострокових позик.

Для визначення платоспроможності також використовується *коефіцієнт швидкої ліквідності*:

$$\frac{\text{Коефіцієнт дебіторської заборгованості}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (2)$$

Якщо сума зобов'язань перевищує дебіторську заборгованість, це означає, що частина зобов'язань погашається пізніше їх виникнення, тому рівень коефіцієнта має становити приблизно одиницю. Якщо він більший або набагато менший одиниці, це свідчить про те, що компанія має дебіторську заборгованість і її грошовими коштами користуються інші.

Коефіцієнти для оцінювання заборгованості підприємства:

1. *Коефіцієнт покриття власного капіталу:*

$$K_{пвк} = \frac{\text{Сума активів}}{\text{Власний капітал}} \quad (3)$$

Високий рівень коефіцієнта означає, що компанія має значний обсяг боргового фінансування.

2. *Коефіцієнт заборгованості:*

$$K_{пп} = \frac{\text{Довгострокові зобов'язання} + \text{Поточні зобов'язання}}{\text{Власний капітал}} \quad (4)$$

$$K_{пп} = \frac{\text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Власний капітал}} \quad (5)$$

На коефіцієнт покриття власного капіталу впливають рівень виручки та рівень постійних витрат, які, в свою чергу, залежать від співвідношення між боргом та

акціонерним капіталом у капіталізації компаній. Чим вищий коефіцієнт боргу, тим більші витрати на його погашення, а отже зростатиме ймовірність неплатоспроможності підприємства протягом тривалих періодів зниження доходів або інших несприятливих подій. Слід зауважити, що досить часто аналіз довгострокової платоспроможності підприємства починається з визначення його короткострокової ліквідності. За наявності факторів, що ставлять під загрозу короткострокове виживання підприємства, його оцінка і майбутній розвиток втрачатиме сенс. При цьому потрібно враховувати те, що високоприбуткове підприємство може стати неліквідним через структуру його активів. Тому довгострокова прибутковість буде єдиним надійним джерелом ліквідності та позикових можливостей. Під ліквідністю підприємства мається на увазі наявність оборотних коштів у розмірі, теоретично достатньому для погашення короткотермінових зобов'язань. На думку Л. Стасюк, якщо процес виробництва й реалізації продукції відбуваються в нормальному режимі, то грошових коштів, які надходять від покупців продукції, буде достатньо для погашення короткострокових зобов'язань [13, с. 158].

Таблиця 1

Показники оцінювання ліквідності підприємства

№ з/п	Назва показника	Методика визначення	Призначення
1	Коефіцієнт загальної ліквідності	$K_{пп} = \frac{\text{Поточні активи}}{\text{Поточні зобов'язання(6)}}$	Характеризує достатність оборотних засобів для покриття підприємством власних боргів
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	$K_{шл} = \frac{(\text{Оборотні активи}-\text{Запаси})}{\text{Поточні зобов'язання}} (7)$	Визначає частину поточних зобов'язань, що можуть бути погашені за рахунок грошових коштів та майбутніх фінансових надходжень
3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{ал} = \frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Поточні зобов'язання(8)}}$	Показує готовність підприємства розплачуватися за короткостроковими зобов'язаннями використовуючи найбільш ліквідні активи
4	Чистий оборотний капітал	$\text{ЧОК} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання(9)}}$	Показує достатність короткострокових оборотних коштів для виплати поточних зобов'язань у міру надходження платежів

Джерело: систематизовано та розроблено авторами за [14, с. 58]

Слід звернути увагу на те, що крім визначених показників ліквідності, які забезпечують певні елементи діагностики фінансового стану підприємства, на збільшення ліквідності також впливає низка факторів: одержання довгострокового кредиту, інвестування капіталу, прибутки, амортизаційні відрахування, скорочення дебіторської заборгованості, повернення наданих позик, продаж необоротних активів [14, с. 57].

Особливу актуальність для діяльності підприємства наразі має управління активами, розроблення нових заходів задля підвищення фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності, інвестиційної та ділової активності. Всі ці складові визначаються сукупністю певних умов, які виражаються у кількісних та якісних показниках – від оцінки зовнішнього середовища до внутрішнього позиціонування підприємства та його фінансового стану і технічного потенціалу. Метою діагностики фінансового стану підприємства також є оцінка його “ділової активності протягом різних періодів, виявлення факторів, що мають позитивний чи негативний вплив, та визначення реальної фінансової стійкості підприємства в цілому чи його частини, його платоспроможності, кредитоспроможності та інших аспектів” [15, с. 99].

Ділова активність підприємства є результатом певної сукупності дій, спрямованих на реалізацію його завдань. Процес оцінювання ділової активності підприємств характеризується різнобічністю та “полягає в тому, що ділова активність складається із сукупності складових, які займають окремі частки в її загальній частині, і дає змогу оцінювати діяльність управлінського персоналу відносно забезпечення ділової активності” [16, с. 347]. Підвищити ділову активність підприємства можна шляхом

розширення асортименту продукції чи послуг, постійного підвищення професійного рівня співробітників, ефективного використання всієї ресурсної бази (персонал, фінанси, сировина).

Але перед початком такої роботи рекомендується провести комплексне оцінювання ділової активності підприємства, яке охоплюватиме рівні та динаміку конкретних показників, що визначають досягнутий результат і мають розглядатися “як складна система, котра постійно змінюється і знаходиться під впливом низки факторів зовнішнього і внутрішнього середовища” [17, с. 348]. Це кількісні та якісні показники.

При *якісному аналізі* показники діяльності підприємства порівнюються з іншими організаціями галузі. Джерелами первинних даних для такого аналізу є опитування, анкетування та маркетингові дослідження. Показники якості включають: ринок збуту (його склад, розмір, річні темпи зростання); обсяг продукції, призначеної для експорту; репутацію підприємства; кількість постійних клієнтів; ринковий попит на продукцію (послуги). *Кількісний аналіз* діяльності підприємства включає оцінювання на основі абсолютних і відносних показників. Його рекомендується проводити систематично, принаймні щоквартально, що забезпечить можливість відстеження всіх змін у динаміці водночас із їх порівнянням із поточною ситуацією на ринку аналогічних товарів і послуг.

Показники оцінювання ділової активності підприємства наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Показники оцінювання ділової активності підприємства

№ з/п	Назва показника	Методика визначення	Призначення
1	Коефіцієнт оборотності активів	$K_{oa} = \frac{\text{Чиста виручка}}{\text{Середня величина підсумку балансу}} \quad (10)$	Характеризує ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів, незалежно від джерел залучення
2	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$K_{odz} = \frac{\text{Чиста виручка}}{\text{Середньорічна величина дебіторської заборгованості}} \quad (11)$	Визначає швидкість обертання дебіторської заборгованості підприємства за період, що аналізується
3	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$K_{okz} = \frac{\text{Чиста виручка}}{\text{Середньорічна величина кредиторської заборгованості}} \quad (12)$	Показує швидкість обертання кредиторської заборгованості підприємства за період, що аналізується
4	Строк погашення дебіторської та кредиторської заборгованості, днів	$СПЗ = \frac{\text{Тривалість звітного періоду}}{\text{Коефіцієнт оборотності*}} \quad (13)$ *дебіторської або кредиторської заборгованості	Показує середній період погашення дебіторської або кредиторської заборгованості підприємства
5	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	$K_{oa} = \frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Середня вартість матеріальних запасів}} \quad (14)$	Характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства

6	Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	$K_{003} = \frac{\text{Чиста виручка}}{\text{Середньорічна вартість основних засобів}} \quad (15)$	Показує ефективність використання основних засобів підприємства
7	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$K_{0BK} = \frac{\text{Чиста виручка}}{\text{Середньорічна величина власного капіталу}} \quad (16)$	Показує ефективність використання власного капіталу підприємства

Джерело: систематизовано авторами за [17]

Базовим показником, що визначає успішність і прибутковість кожного підприємства, а також ефективність його діяльності, є тривалість оборотності коштів. Практика показує, що чим коротше така тривалість, тим ефективніше фінансова діяльність підприємства та управління нею.

Тому необхідна регулярна діагностика фінансового стану та інвестиційної привабливості підприємства, що дає можливість адекватно окреслити перспективи його інвестиційної привабливості в системі фінансового менеджменту. Така діагностика враховує багатоваріантний вибір інвестора та позиції фінансового менеджменту шляхом оцінювання основних характеристик, що визначають фінансовий стан підприємства:

- забезпеченість фінансовими ресурсами, необхідними для нормального режиму роботи на підприємстві, їх розподіл та ефективне використання;
- добросовісні фінансові відносини з іншими юридичними та фізичними особами;
- платоспроможність та фінансова стабільність;
- систематичне надходження та витрачання коштів;
- раціональні пропорції між власним та позиковим капіталом та його ефективне використання.

Для забезпечення належного рівня згаданих характеристик необхідно проводити постійний моніторинг, аналіз та оцінювання стану підприємства за декількома критеріями (рис. 3).

Рис 3. Фінансова діагностика як система

Джерело: визначено авторами

Діагностика, значення якої зростає в умовах пандемії, – це початковий етап будь-якої трансформації на підприємстві, яка може бути пов'язана з реструктуризацією та відновленням, зміною власника чи керівництва, покращенням кредитоспроможності та інвестиційної привабливості, реалізацією інвестиційних проєктів, розширенням і диверсифікацією бізнесу, щоденним управлінням. Методологію діагностики фінансового стану підприємства слід розглядати як систему послідовних і

взаємопов'язаних етапів. На кожному етапі необхідно правильно сформулювати мету, завдання, орієнтири та систему показників. Як і будь-який процес, фінансова діагностика виконується за певним алгоритмом (рис. 4).

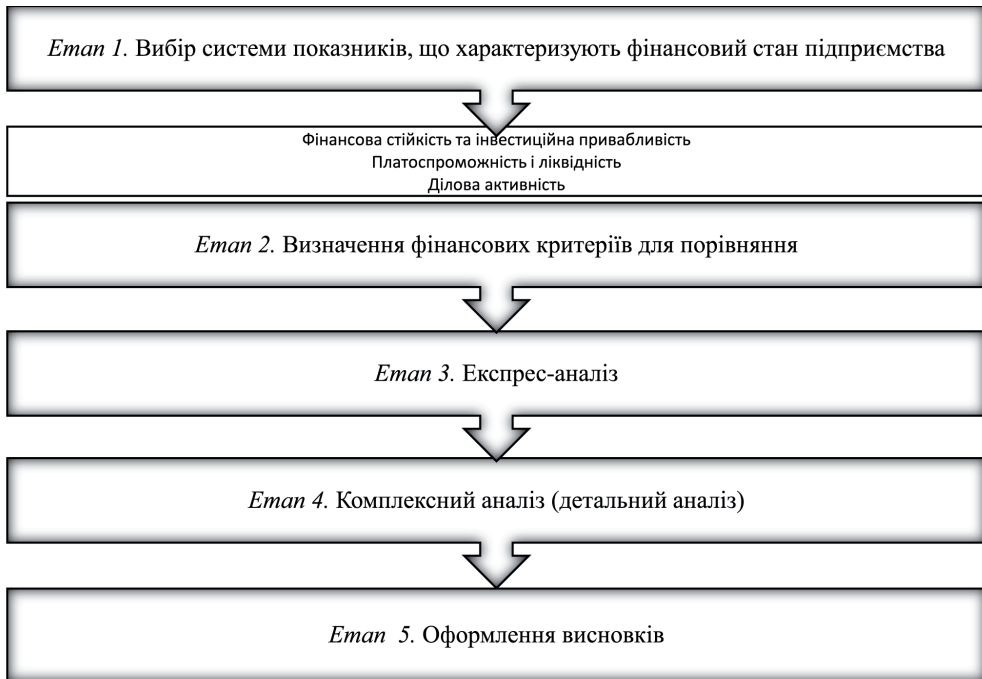

Рис. 4. Алгоритм діагностики фінансового стану підприємства

Джерело: розроблено авторами

Наведений алгоритм фінансової діагностики підприємства формує систему, до складу якої входять взаємопов'язані елементи. Такими елементами можна вважати методи та показники для аналізу, які забезпечують концептуальну єдність між місією, стратегією, цілями та завданнями діагностики. Важливе значення має прийняття обґрунтованих управлінських рішень для досягнення і підтримки фінансової стійкості та інвестиційної привабливості підприємства, платоспроможності та ліквідності, що забезпечать фінансову рівновагу, ділову активність і успішний розвиток підприємства.

Висновки. Істотним елементом діагностики фінансового стану підприємства є визначення його цільового еталону, пов'язаного з подальшою діяльністю. Він у явній чи прихованій формі вбудовується в структуру діагностичних засобів і через нього встановлюється бажаний (цільовий) стан підприємства. Стосовно нього (і через вбудовані в нього показники) має проводитися оцінювання фактичного фінансового стану підприємства. Управлінське рішення в сучасних умовах можна вважати прийнятним, якщо його реалізація забезпечує збільшення вартості підприємства. Саме вартість (або її зростання) є цільовим орієнтиром, на який спрямована діагностика фінансового стану підприємства. Оптимізація має бути не одноразовим завданням, а безперервним і повторюваним циклом прийняття та реалізації стратегічних і оперативних рішень, що зумовлює безперервність діагностичного процесу на підприємстві.

Оцінювання інвестиційної привабливості підприємства є процесом, що значною мірою ґрунтується на суб'єктивних оцінках і прийомах фінансового менеджменту з використанням двох груп методів: коефіцієнтного аналізу і факторного оцінювання інвестиційної привабливості. Основним завданням останнього є виявлення рентабельності та ризикованості інвестицій.

Під час діагностики можна визначити показники, що вказують на відсутність чи наявність проблем, а також оцінювати стан організації бізнесу за певними критеріями. Її результати сприятимуть прийняттю рішень, спрямованих на підвищення загальної ефективності діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Бондарук Т. Г., Бондарук О. С. Інвестиційна безпека держави: стратегічні цілі та механізм забезпечення // Статистика України. 2019. № 2. С. 83–90. [https://doi.org/10.31767/su.2\(85\)2019.02.09](https://doi.org/10.31767/su.2(85)2019.02.09)
2. Заїчко І. В., Білошкурська Н. В. Нормативно-правове та методичне підґрунтя визначення рівня забезпечення і регулювання фінансової безпеки підприємств та держави // Економіка та суспільство. 2021. № 34. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-42>
3. Лук'янова В. В., Лабунець О. О. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його поліпшення // Приазовський економічний вісник. 2018. Вип. 2(07). С. 66–69.
4. Заїчко І. В. Фінансова безпека в системі фінансового управління // Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки: збірник тез доповідей VII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих учених та студентів (Умань, 19–20 листопада 2020 р.). С. 193–198.
5. Гарєга О. В. Управління потенціалом фінансово-економічної стійкості торговельних підприємств. Дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами. Львівський торговельно-економічний університет, 2021. 271 с.
6. Заїчко І. В. Фінансова стійкість підприємств як інструмент реалізації фінансової безпеки // Молодий вчений. 2019. № 10. С. 651–656. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-137>
7. Про затвердження Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки: наказ Міністерства фінансів України від 14.02.2006 № 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06#Text>
8. Багацька К. В. Еволюція поняття “капіталізація підприємства” в контексті сучасних теорій корпоративних фінансів // Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 15. С. 19–22.
9. Томчук О. Ф. Методичні аспекти аналізу позикового капіталу сільськогосподарських підприємств // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Вип. 27. Ч. 2. С. 76–83.
10. Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.98 № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98#Text>
11. Роганова Г. О. Інвестиційна привабливість підприємств: сутність, фактори впливу, методичні підходи // International Journal of Innovative Technologies in Economy. 2019. № 4(24). Р. 28–34.
12. Стригуль Л. С. Економіко-методичне забезпечення оцінки достатності фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах господарювання // Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 10. С. 516–520. https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/30062019/6531
13. Стасюк Л. Аналіз показників ліквідності і платоспроможності на прикладі ПАТ “ХЗКПУ “Пригма-Прес” // Галицький економічний вісник. 2014. Т. 44. № 1. С. 154–161.
14. Халатур С. М., Бровко Л. І., Моруга Т. О. Методологія оцінки ліквідності та платоспроможності сільськогосподарських підприємств // Економіка та держава. 2017. № 12. С. 56–60.
15. Завідна Л. Д. Діагностика фінансового стану підприємства готельного господарства // Економіка та держава. 2018. № 4. С. 99–103.
16. Овчаренко Є. І., Манько І. М., Годящев М. О. Особливості оцінки ділової активності підприємства // Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 13. С. 344–350.
17. Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: наказ Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 року № 49/121.

URL: <https://ips.ligazakon.net/document/REG5312?an=371>

References

1. Bondaruk T. H., & Bondaruk O. S. (2019). Investytsiina bezpeka derzhavy: stratehichni tsili ta mekhanizm zabezpechennia [The Investment Security of the Country: Strategic Goals and Support Mechanism]. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, 2, 83–90. [https://doi.org/10.31767/su.2\(85\)2019.02.09](https://doi.org/10.31767/su.2(85)2019.02.09) [in Ukrainian].
2. Zaichko I. V., & Biloshkurska N. V. (2021). Normatyvno-pravove ta metodychne pidgruntia vyznachennia rivnia zabezpechennia i rehuliuвання finansovoi bezpeky pidpryiemstv ta derzhavy [Regulatory legal and methodological basis of determining the level of security and regulation of financial security of enterprises and states]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 34. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-42R> [in Ukrainian].
3. Lukianova V. V., & Labunets O. O. (2017). Diahnostyka finansovoho stanu pidpryiemstva ta shliakhy yoho polipshennia [Disgnostics of the financial state of the enterprise and the ways of its improvement]. *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk – Pryazovskyi Economic Herald*, 2(07), 66–69 [in Ukrainian].
4. Zaichko I. V. (2020). Finansova bezpeka v systemi finansovoho upravlinnia [Financial security in the financial management system]. *Proceedings from: VII Vseukrainska naukovo-praktychna internet-konferentsiia molodykh uchenykh ta studentiv “Suchasni problemy i perspektyvy ekonomichnoi dynamiky” – 7th All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference of Young Scientists and Students “Current problems and prospects of the economic dynamics”*, pp. 193–198 [in Ukrainian].
5. Hareha O. V. (2021). Upravlinnia potentsialom finansovo-ekonomichnoi stiikosti torhovelnykh pidpryiemstv [Management of the potential of financial and economic sustainability at trade companies]. PhD thesis. Lviv University of Trade and Economics [in Ukrainian].
6. Zaichko I. V. (2019). Finansova stiikist pidpryiemstv yak instrument realizatsii finansovoi bezpeky [Financial sustainability of enterprises as a tool of financial security implementation]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*, 10, 651–656. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-137> [in Ukrainian].
7. Pro zatverdzhennia Metodyky analizu finansovo-hospodarskoi diialnosti pidpryiemstv derzhavnoho sektoru ekonomiky: nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 14.02.2006 No 170 [Approval of the Method for analysis of financial and economic activities of the enterprises in the public sector of the economy: Decree of the Minister of Finance of Ukraine from 14.02.2006 No 170]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06#Text> [in Ukrainian].
8. Bahatska K. V. (2016). Evoliutsiia poniattia “kapitalizatsiia pidpryiemstva” v konteksti suchasnykh teorii korporatyvnykh finansiv [Evolution of the “enterprise capitalization” concept in the context of modern theories of corporate finance]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investment: Practice and Experience*, 15, 19–22 [in Ukrainian].
9. Tomchuk O. F. (2019). Metodychni aspekty analizu pozykovoho kapitalu silskohospodarskykh pidpryiemstv [Methodical aspects of analysis of the debt capital of agricultural enterprise]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, issue 27, part 2, 76–83 [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennia Metodyky intehralnoi otsinky investytsiinoi pryvablyvosti pidpryiemstv ta orhanizatsii: nakaz Ahentstva z pytan zapobihannia bankrutstvu pidpryiemstv ta orhanizatsii vid 23.02.98 No 22 [Approval of the method for integral assessment of the investment attractiveness of enterprises and organizations: Decree of the Agency for Prevention of Bankruptcy of Enterprises and Organizations from 23.02.98 No 22]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98#Text> [in Ukrainian].
11. Rohanova H. O. (2019). Investytsiina pryvablyvist pidpryiemstv: sutnist, faktory vplyvu, metodychni pidkhody [The investment attractiveness of enterprises:

- the essence, factors of influence, methods]. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*, 4(24), 28–34. https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/30062019/6531 [in Ukrainian].
12. Stryhul L. S. (2016). Ekonomiko-metodychne zabezpechennia otsinky dostatnosti finansovykh resursiv pidpriemstva v suchasnykh umovakh hospodariuvannia [Economic evaluation and methodological support adequacy of financial resources in the contemporary economy]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and National Problems of Economics*, 10, 516–520 [in Ukrainian].
 13. Stasyuk L. (2014). Analiz pokaznykiv likvidnosti i platospromozhnosti na prykladi PAT “KhZKPU “Pryhma-Pres” [Analysis of liquidity and solvency indicators on the example of PJSC “KFPEP “Pryhma-Press”]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk – Galician Economic Journal*, vol. 44, issue 1, 154–161 [in Ukrainian].
 14. Khalatur S. M., Brovko L. I., & Moruga T. O. (2017). Metodolohiia otsinky likvidnosti ta platospromozhnosti silskohospodarskykh pidpriemstv [Methodology for assessing liquidity and of agricultural enterprises]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, 12, 56–60 [in Ukrainian].
 15. Zavidna L. D. (2018). Diahnostyka finansovoho stanu pidpriemstva hotelnoho hospodarstva [Diagnostics of the financial condition of the hotel business enterprise]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, 4, 99–103 [in Ukrainian].
 16. Ovcharenko Ye. I., Manko I. M., & Hodiashchev M. O. (2016). Osoblyvosti otsinky dilovoi aktyvnosti pidpriemstva [The features of assessment of the business activity of enterprises]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and National Problems of Economics*, 13, 344–350 [in Ukrainian].
 17. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok zdiisnennia analizu finansovoho stanu pidpriemstv, shcho pidliahaiut pryvatyzatsii: nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy, Fondu derzhavnoho maina Ukrainy vid 26 sichnia 2001 roku No 49/121 [Approval of the regulations on the procedure of analysis of financial condition of the enterprises that are subject to privatization: Decree of the Ministry of Finance of Ukraine, the State Property Fund of Ukraine from January, 26, 2001 No 49/121]. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/REG5312?an=371> [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Бондарук Т. Г., Заїчко І. В., Бондарук І. С. Діагностика фінансового стану та інвестиційної привабливості підприємства в системі фінансового менеджменту. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту: зб. наук. пр.*. 2022. № 1-2. С.62-75. doi: 10.31767/nasoa.1-2-2022.08.